

Hvordan arbejder man med kirkebygningers brug i udlandet?

I lande omkring os er man gået i gang med at lukke kirker. Ikke bare en enkelt hist og pist, men derimod ret massivt. Det er forskelligt fra land til land, hvordan det kan foregå. Og det er også forskelligt, hvad man som kirke gerne ser, at ens tomme kirkebygning bliver brugt til.

AF
BERIT WEIGAND BERG
udviklingskonsulent i
Kirkefondet

I denne artikel vil jeg beskrive nogle af de ting, som de lukkede kirker i Holland bliver brugt til. Og jeg vil særligt sætte fokus på, hvordan man nogle steder rent faktisk redder både en menighed og dens kirke ved at sælge bygningen.

Økonomisk selvstændige kirker

Kirkerne i Holland er langt hen ad vejen enten katolske eller reformerte. Hvis de er reformerte, er selve kirkebygningen ejet af menigheden. Det er altså menigheden alene, der kan vælge, om den skal lukkes, og hvem de vil sælge til. De er også selvstændige økonomisk, og mange menigheder sikrer sig en indtægt ved at leje deres kirker ud. Det virker ikke helt så tosset, som det måske lige umiddelbart lyder, da mange nyere hollandske kirker ofte er meget mindre pynkede, og de er indrettet som auditorium. Men også de gamle kirker bliver brugt af andre. Helt centralt i Amsterdam ligger fx Den gamle Lutherske Kirke, som den hedder, fra 1633. Siden 1961 har Universitetet i Amsterdam lejet sig ind og brugt den som aula. Hollænderne er altså vant til, at deres kirkerum kan bruges til andet end til gudstjenester. Og at de kan bruges af andre end menigheden.

3 kategorier af lukkede kirker

De lukkede kirker i Holland kan sådan lidt groft sagt inddeles i tre kategorier. Der er dem, der er helt lukket, som ikke længere fungerer som kirker, og hvor offentligheden kun har meget begrænset adgang. Så er der dem, der heller ikke længere fungerer som kirken, men hvor offentligheden har en del adgang. Og endelig dem, hvor offentligheden har stor adgang, men som samtidigt også stadigvæk fungerer som kirke.

De kirker, der er helt lukkede er ofte blevet til beboelse eller kontorer. De små kirker, der mest minder om de danske missionshuse, er blevet til enfamilieshuse, hvorimod de

store kirker – ofte dem, der ligger i byerne – er blevet til lejligheder. Man kan sammenligne dem med Samuels Kirke på Nørrebro i København, der siden 2013 ikke har været kirke, men i stedet for er bygget om til ungdomsboliger.

De kirker, hvor der stadigvæk er adgang for offentligheden, falder i to grupper. Dem, der er bygget om til kommercielle formål, og dem, der er bevaret som en form for fællesskabshus. Af de kirker, som har fået kommercielt formål, er den kendteste nok boghandleren i Maastricht, der har fået navnet: Dominicanen. Derudover er der kirker, der er bygget om til hoteller. Både nogen, der er meget dyre og nogle, der er en del mere prisvenlige. Paradiso – eller pop-templet, som det også kaldes – har siden 1968 være koncertsted og natklub i en ret stor og altså nu nedlagt kirke. En meget mindre kirke, der tidligere hed Maria Minor – eller den lille Maria – ligger lidt skjult i en sidegade i det centrale Utrecht. Her har der siden 2007 været en belgisk øl-café.

Opkøber kirker for at holde dem åbne

En del nedlagte kirker bliver dog også brugt til ikke kommercielle formål. De er nemlig blevet opkøbt – ofte for et ganske symbolsk beløb af 1 euro – af en af de stiftelser, der er grundlagt og har til formål at bevare kirkerne på grund af deres status som det, der i Holland går under betegnelsen rigsmonument. En af disse hedder Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK). Den blev grundlagt i 1969 og har fokus på at opkøbe og vedligeholde kirkebygninger i den nordligste af de 12 provinser i Nederlandene Groningen, med det formål at holde kirkerne åbne for offentligheden. De ejer i dag over 100 kirker, og mens det er dem, der står for istandsættelse og vedligeholdelse af kirkerne, er der altså – så vidt det er muligt – nogle lokale, der står for driften af kirken. Ofte drives de, som det vi kender som klassiske forsamlingshuse. Dvs. at der kan afholdes koncerter, de kan lejes som festlokaler, eller der kan være kunststudlinger i dem. I en af dem er der inde i tårnet bygget en ►

I en af kirkerne er der inde i tårnet bygget en permanent religiøspædagogisk udstilling med fokus på at forklare, hvad helligdage og højtid er. Her er det pinsen, der udtrykkes.

permanent religiøspædagogisk udstilling med fokus på at forklare, hvad helligdage og højtider er, både inden for kristendommen, jødedommen og islam. Et andet sted er det den lokale skole, der har ansvaret for at trække kirkeuret. Som tak for at de gør det, har de nøglen til kirken hængende og kan når som helst bruge den som et ekstra undervisningslokale.

Og så er det, at vi når frem til den lidt særlige situation, hvor menigheden har solgt deres kirke, men fortsat bruger den. For når SOGK leder efter lokale kræfter, der kan stå for den daglige drift, så kan det sagtens være den menighed, som netop har overdraget deres kirke til SOGK. De skal dog accepterede betingelsen om, at kirken skal være åben for offentligheden, og derfor skal det i et vist omfang være muligt for andre at bruge, låne og/eller leje kirken. Og det fungerer iflg. både SOGK og menighederne overraskende godt. Ingen har mistet deres kirke, og de kan holde gudstjenester i den, når de har lyst. Men samtidigt er rummet blevet åbnet op til omverdenen, så mange andre også kan få glæde af det.

Museum og kirke

Midt i Amsterdam findes en kirke, som ikke ejes af SOGK, men som også har en anden ejer end menigheden. Nemlig

Oude Kerk (den gamle kirke). Siden 2016 har kirken været et museum, der dels i sig selv er et historisk sted, fordi væsentlige begivenheder i hollandsk historie har fundet sted netop i denne kirke, og dels er en udstillingsbygning for moderne kunst. Men når museet holder lukket, har menigheden lov til at bruge kirken som kirke. Der kan altså holdes kirkelige handlinger og gudstjenester på hverdage efter lukketid og om søndagen. Det fungerer langt hen ad vejen godt. Dog var man nødt til at indkøbe nye stole til menigheden, da både de gamle kirkestole og de indbyggede munkestole nu betragtes som museumsgenstande, og de må derfor ikke bruges. Heller ikke af menigheden i forbindelse med gudstjenester.

For en række menigheder har det altså været en lettelse at slippe for selv at skulle stå for istandsættelse og vedligeholdelse af deres kirker. De kan nu koncentrere sig om at lave kirker i form af gudstjenester osv. Og hvad så med SOGK? Hvor får de pengene fra? Godt nok køber de kirkerne for meget symbolske beløb, men der skal nu alligevel findes en del midler til udskiftning af varmeanlæg og tag osv. Disse penge får de dels igennem gavebidrag, arv og fonde. Og dels får de ret stor støtte fra staten, netop fordi bygningerne betragtes som rigsmonumenter. •

Kirkefondets overvejelser ved lukning af kirker

Hvad gør man, når folkekirken beslutter sig for at tage kirker ud af daglig kirkelig brug? Det spørgsmål brugte Kirkefondets bestyrelse for nogle år siden rigtig meget tid og energi på at overveje.

AF
ERIK MOLLERUP
formand for Kirkefondet

Kirkefondet står bag etableringen af en lang række kirker opført for indsamlede midler, primært i København. Kirkerne er overdraget til folkekirken med krav om at blive tilbageskødet til Kirkefondet, hvis de skulle blive taget ud af daglig kirkelig brug, som det hedder.

Men det er ikke kun i form af de fysiske bygninger, at Kirkefondets kirker har bidraget til måden at tænke kirke på i Danmark. Tankerne bag bygningen af de mange kirker og de tilknyttede menighedssamfund var udtryk for en ny måde at tænke kirke på i Danmark – en tankegang, der den dag i dag i høj grad kommer til udtryk over hele landet. Kirkefondets oprindelige arbejde med at bygge kirker blev finansieret af indsamlinger blandt folk i hele landet, og organisationens virke var derfor fra begyndelsen i hele landet.

I dag arbejder Kirkefondet stadig i hele landet, og formålet er at skabe liv og vækst i folkekirkens menigheder og fremme mulighederne for at gå nye veje i den kristne forkyndelse. I dag ”bygges” kirkerne ikke ved indsamlinger til mursten, men ved at sætte fokus på nye muligheder for at formidle kirkens budskab og nye muligheder for at bruge kirken, så den giver svar på nogle af de spørgsmål, der rejses i dag.

Hvad gør man, når kirker bliver taget ud af daglig kirkelig brug?

Så hvad gør man så, når folkekirken beslutter sig for at tage kirker ud af daglig kirkelig brug? Det spørgsmål har bestyrelsen i Kirkefondet for år tilbage brugt rigtig meget tid og energi på at overveje forud for det forløb, hvor 5 københavnske kirker indenfor en kort årrække blev taget ud af daglig kirkelig brug og tilbageskødet til Kirkefondet.